

Stasys Tamošiūnas

Fizikas
Mokslininkas
Išradėjas
Pedagogas
Žmogus

Fizikos
olimpas

2008

VILNIUS

Be mokslinio darbo, dr. S. Tamošiūnas dirba ir pedagoginį darbą. Jis yra Vilniaus universiteto docentas, mokyklos „Fizikos olimpas“ dėstytojas, keletą metų dėstė Vilniaus Gedimino technikos universitete, paruošė metodinių priemonių studentams, recenzavo keletą vadovėlių.

Vaizdingose Ukmergės rajono Veprių miestelio apylinkėse, didžiausio Baltijos šalių teritorijoje net 8 km skersmens meteoritinio kraterio (astrolemos) viduryje, Pakalnės kaimo sodyboje, kurią iš dviejų pusių supa miškai, 1948 m. spalio 23 d. Jono ir Bronės Tamošiūnų šeimoje gimė antras sūnus Stasys.

Anksti mirus pirmagimiui Vytukui, sulaukusiam vos pusantų metų,

Stasys augo su savo jaunesne sesute Jantina. Jiems netrūko nei tėvėlių meilės, nei dėmesio, nes jų mama visą savo gyvenimą paaukojo šeimai. Vaikams nuo mažens buvo skiepijamos tikrosios gyvenimo vertybės ir lietuviškumo dvasia. Jų senelis bei anksti miręs dėdė buvo Lietuvos savanoriai.

1956 m. Stasys pradėjo lankyti Pakalnės pradinę mokyklą, į kurią buvo priimtas tiesiai į antrąją klasę, nes mo-

kytoja pastebėjo, kad tokiam gabiam ir daug žinių turinčiam vaikui pirmoje klasėje būtų nuobodoka.

Baigęs pradinę mokyklą, Stasys pradėjo mokytis Veprių vidurinėje mokykloje. Čia jis galėjo užsiimti ir jam patinkančia užklasine veikla. Stasiui buvo ypač įdomu mokytis medžio drožybos, dirbti staliaus darbus, mokytis skiepyti ir auginti vaismedžius bei vaiskrūmius, kurių jis užveisė ir didžiuliame savo tėvų sode (čia gautos žinios vėliau labai pravertė ir pačiam statant namą bei dirbujantis savo šeimos sode).

Mokslas sekėsi puikiai, tačiau, nesurinkus pakankamai mokinių į dešimtąją klasę, ji nebuvo suformuota ir Stasiui teko ieškotis kitos mokyklos. Tai, kad iš Veprių vidurinėje mokykloje mokomų užsienio kalbų buvo

pasirinkęs vokiečių kalbą (tiesa, gyvenimas vėliau paskatino išmolti ir anglų kalbą, todėl dabar Stasys, kartu su ja ir „neišvengiamai“ išmoka rusų kalbą, moka tris užsienio kalbas), Stasiui sukėlė tam tikrų keblumų pasirenkant mokyklą Ukmergėje. Vienoje mokykloje vokiečių kalbą buvo galima pasirinkti, tačiau joje pamokos prasidėdavo anksti, todėl nebuvo jokių galimybių į pamokas atvykti laiku, nes iki mokyklos nuo atokaus Pakalnės kaimo buvo keliolika kilometrų, kitoje – buvo galima pasirinkti tik anglų kalbą. Dėl šių priežasčių tinkamiausia mokykla buvo Ukmergės mokykla-internatas, tačiau į ją priimdavo tik visiškus našlaičius arba neturinčius vieno iš tėvų moksleivius. Stasio tėvui parodžius sūnaus pažymių knygele, kurioje puikavosi vien

Jubiliejinį 15-ųjų (2008–2009) mokyklos „Fizikos olimpas“ mokslo metų atidarymo šventėje. Sveikinamąjį žodį moksleiviams taria Fizikos fakulteto dekanas prof. habil. dr. Vytautas Balevičius. Šalia jo – naujasis mokyklos direktorius doc. dr. S. Tamošiūnas su ta proga gautomis sveikinimo gėlėmis.

penketai (tuo metu galiojo penkių balų pažymių sistema), mokyklos direktorius P. Jankūnas padarė išimtį ir priėmė Stasį mokyti, o šis su kaupu pateisino lūkesčius ir 1966 m. mokyklą baigė Aukso medaliu.

Mokykloje Stasys domėjosi įvairiais dalykais, ypač fizika, tačiau nesvetimos jam buvo ir kitos veiklos sritys. Jis daug skaitė grožinės literatūros, dalyvavo raiškiojo skaitymo konkursuose, buvo radijo mėgėjų būrelio narys, vedė mokyklos radijo laidas, neblogai šoko – ypač savo mėgstamą tuo metu labai populiarų tviską. Komjaunuoliškoje veikloje Stasys nedalyvavo, nes tvirtai laikėsi tėvų nuostatos nestoti į šią sovietinę organizaciją, nors anuo metu taip elgtis buvo gana rizikinga.

Baigęs mokyklą, Stasys įstojo į Vilniaus universiteto Fizikos fakultetą, kurį baigęs įgijo puslaidininkių ir dielektrikų fizikos bei fizikos mokytojo kvalifikacijas. Darbinę veiklą jis pradėjo dar besimokydamas universitete – mokslinėse laboratorijose dirbo laborantu. Vienerius metus, fakulteto dekanas paskatintas, kartu su kurso draugu V. Piešina Dieveniškų vidurinėje mokykloje dirbo fizikos mokytoju, nes toje mišrioje mokykloje, esančioje arti Baltarusijos, nebuvo kam lietuvių vaikų mokyti fizikos.

1972 m. baigęs Vilniaus universitetą, Stasys Tamošiūnas buvo paliktas jame dirbti. Čia jis dirba iki šiol.

Pagrindinė S. Tamošiūno mokslinių interesų kryptis – krūvininkų pernašos vyksmų puslaidininkuose ir dielektrikuose bei jų dariniuose tyrimas, taip pat elektretinio efekto joninio sąlyčio režime tyrimas. Pastarai-

siais metais jis, bendradarbiaudamas su Puslaidininkių fizikos institutu bei Lietuvos Respublikos Ryšių reguliavimo tarnyba, vysto elektromagnetinių bangų sklaidimo bangolaidiniuose dariniuose bei atmosfera tyrimo kryptį, kuri, plačiai naudojant bevielį radijo ryšį, yra ypač aktuali.

Parengęs ir paskelbęs Lietuvos ir užsienio mokslinėje spaudoje per 60 mokslo darbų, iš kurių 12 buvo pripažinti išradimais, 1983 m. S. Tamošiūnas apgynė fizikos-matematikos mokslų daktaro (tuo metu vadinamą kandidatine) disertaciją, kurios tema „Poliepoksi-propilkarbazolo elektrografinių sluoksnių tamsinio išsielektrinimo fizikiniai vyksmai“. Šiuo metu jis jau yra paskelbęs per 200 įvairių publikacijų.

Be mokslinio darbo, dr. Stasys Tamošiūnas dirba ir pedagoginį darbą. Jis yra Vilniaus universiteto docentas ir papildomojo ugdymo mokyklos „Fizikos olimpas“ dėstytojas. Keletą metų dėstė ne tik Vilniaus universitete, bet ir Vilniaus Gedimino technikos universitete, paruošė metodinių priemonių studentams, recenzavo keletą vadovėlių.

Neatsisako dr. S. Tamošiūnas ir administracinio darbo. Jis yra Vilniaus universiteto Medžiagotyros bei taikomųjų mokslų instituto direktoriaus pavaduotojas, gabių mokinių papildomojo ugdymo mokyklos „Fizikos olimpas“ direktorius ir steigėjų tarybos narys. Šios, jau 15-us metus veikiančios, vienintelės tokios Lietuvoje, mokyklos tikslas yra atrinkti ir kryptingai ugdyti bei harmoningai ir visapusiškai lavinti intelektualiai gambiausius vyresniųjų

klasių Lietuvos vidurinių mokyklų ir gimnazijų moksleivius, pasižymėjusius fizikos olimpiadose ir čempionatuose, parengti juos atstovauti mūsų valstybę pasaulinėse fizikos olimpiadose bei studijuoti aukštosiose mokyklose. Nuo mokyklos įsteigimo 1994 metais „Fizikos olimpas“ baigė jau 178 mokiniai, visi tarptautinių fizikos olimpiadų Lietuvos komandos nariai buvo tik šios mokyklos atstovai, ne vienas tos mokyklos mokinys iš pasaulinių olimpiadų grįžo su medaliais bei apdovanojimais, tuo garsindami Lietuvą pasaulyje.

Dr. Stasys Tamošiūnas yra ne tik fizikas, mokslininkas, išradėjas, pedagogas, bet ir šeimos žmogus – vyras, tėvas, senelis. Dar bestudijuodamas universitete, 1971 m. Stasys vedė to paties fakulteto studentę Mildą Meš-

kauskaitę. Stasio ir Mildos Tamošiūnų šeimoje užaugo du jų vaikai – sūnus Vincas ir dukra Milda. Ir abu jie žengia tėvų pėdomis. 35-metis sūnus dr. Vincas Tamošiūnas taip pat yra fizikas. Jis irgi baigė Vilniaus universitetą, apsigynė daktaro disertaciją, keletą metų dirbo Austrijoje. Vincas yra paskelbęs daug mokslo darbų Lietuvos ir užsienio mokslo leidiniuose, skaitęs pranešimų tarptautinėse konferencijose.

Kaip nepasidžiaugti, kad būtent Stasio sūnus Vincas Tamošiūnas, tebaigęs tik dešimt Vilniaus 45-osios (dabar Viršuliškių) vidurinės mokyklos klasių, 1989 metais, dar neatgavus Nepriklausomybės, atstovavo Lietuvą pasaulinėje fizikos olimpiadoje (jose paprastai dalyvauja mokyklų absolventai, nes užduotys būna iš viso vidurinės mokyklos kurso), vykusioje

Mokyklos „Fizikos olimpas“ vadovai: ilgametis mokyklos direktorius prof. habil. dr. A. Bandzaitis (dešinėje) ir dabartinis jos direktorius doc. dr. S. Tamošiūnas.

Lenkijos sostinėje Varšuvoje, ir laimėjo pirmąjį Lietuvos istorijoje Lietuvos moksleivio tarptautinėse fizikos olimpiadose iškovotą bronzos medalį. Neapaprasta buvo ir tai, kad Vincas ir dar keturi Lietuvos komandos moksleiviai olimpiadoje sėdėjo prie staliuko su Lietuvos trispalve vėliavėle, nors Lietuva dar tebebuvo Sovietų Sąjungos respublika. Olimpiados organizatoriams užteko drąsos į olimpiadą Lenkijoje be Sovietų Sąjungos komandos pakviesti ir atskirą Lietuvos komandą! O Vincui, jo fizikos mokytojui Petru Jonušui, komandos nariams ir jų tėvams bei Lietuvos komandą lydėjusiems profesoriams užteko drąsos rizikuoti užsitraukti sovietų saugumo tarnybų nemalonę. Vincas tarptautinės fizikos olimpiados prizinininku tapo ne tik Lenkijoje vykusioje minėtoje olimpiadoje, bet ir po poros metų Kuboje vykusioje analogiškoje olimpiadoje, kur taip pat užėmė prizinę vietą ir laimėjo bronzos medalį. Po to, kai sūnus baigė mokyklą ir jau nebedalyvaudavo fizikos olimpiadose, Stasys jau galėjo ir pradėjo rūpintis fizikos olimpinio judėjimu Lietuvoje, ėmė ruošti moksleivius pasaulinėms olimpiadoms, ko (etikos sumetimais) vengė daryti, kol sūnus buvo moksleivis.

Stasio dukra Milda, kuri yra 13 metų jaunesnė už brolių, yra dar studentė. Ji Vilniaus universiteto Fizikos fakultete studijuoja modernių technologijų fiziką ir vadybą. Po paskaitų Milda dirba Vilniaus universiteto Medžiagotyros ir taikomųjų mokslų insti-

tute bei direktoriaus (tėvelio!) padėjėja mokykloje „Fizikos olimpas“. Milda aktyviai įsijungė ir į mokslinę veiklą, skaitė pranešimus mokslinėse konferencijose. Tad vaizdingose Veprių apylinkėse stovinti Tamošiūnų sodyba davė Lietuvai ir pasauliui jau ne vieną fizikų kartą.

Gal dėl to, kad vienas Stasio Tamošiūno pomėgių, atsiskleidusių dar besimokant Vepriuose, yra sodininkystė, o gal dėl to, kad Stasys yra labai draugiškas, diplomatiškas, sumanus, veiklus ir geranoriškas žmogus, jis net devynių metų (1994–2003 m.) buvo Vilniaus universiteto sodininkų bendrijos „Ąžuolynas“, turinčios per 900 narių (!), pirmininkas. Dėl didelio užimtumo ir laiko stokos šių pareigų pastaraisiais metais jam teko atsisakyti.

Dr. S. Tamošiūnas aktyviai dalyvauja ir fizikos mokslo populiarinimo veikloje. Jo straipsniai nuolat spausdinami tiek mokslo, tiek mokslo populiarinimo leidiniuose, jis yra nuolatinis ilgametis Lietuvos mokinių fizikos olimpiadų ir čempionatų užduočių parengimo ir vertinimo komisijų narys.

Stasiui Tamošiūnui, šiais, 2008-aisiais, švenčiančiam 60-ies metų jubiliejų, buvo ir yra lemta gyventi ir dirbti ne tik unikaliuoje dviejų visuomenės santvarkų, dviejų šimtmečių, bet ir dviejų tūkstantmečių sandūroje, o mums – tame gyvenimo kelyje Jį sutikusiems – didelė laimė būti ir bendrauti su iškiliumi taurios sielos žmogumi.

Pagal Stasio Tamošiūno žmonos Mildos pasakojimą „Fizikos olimpo“ vardu surašė Petras Jonušas

Doc. dr. Stasys Tamošiūnas yra gabių mokinių papildomojo ugdymo mokyklos „Fizikos olimpas“ direktorius, dėstytojas ir steigėjų tarybos narys. Šios, jau 15-us metus veikiančios, vienintelės tokios Lietuvoje, mokyklos tikslas yra atrinkti ir kryptingai ugdyti bei harmoningai ir visapusiškai lavinti intelektualiai gabiausius vyresniųjų klasių Lietuvos vidurinių mokyklų ir gimnazijų moksleivius, pasižymėjusius fizikos olimpiadose ir čempionatuose, parengti juos atstovauti mūsų valstybę pasaulinėse fizikos olimpiadose bei studijuoti aukštosiose mokyklose. Nuo mokyklos įsteigimo 1994 metais „Fizikos olimpa“ baigė jau 178 mokiniai, visi tarptautinių fizikos olimpiadų Lietuvos komandos nariai buvo tik šios mokyklos atstovai, ne vienas tos mokyklos mokinys iš pasaulinių olimpiadų grįžo su medaliais bei apdovanojimais, tuo garsindami Lietuvą pasaulyje.

Nuotraukoje (iš kairės): mokyklos „Fizikos olimpas“ steigėjų tarybos nariai doc. dr. S. Tamošiūnas, Švietimo ir mokslo ministerijos vyr. specialistas Edmundas Rupšlaukis ir steigėjų tarybos pirmininkas Petras Jonušas metiniame steigėjų tarybos posėdyje.